

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiae S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Tertium

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De iracundia, quæ opponitur mansuetudini. Quæstio 158.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38803

De ira, in octo articulos diuisa.

Postea considerandum est de vitijs oppositis.
¶ Et primò, de iracundia, quæ opponitur mansuetudini. Secundò, de crudelitate, quæ opponitur clementiæ.

¶ Circa iracundiam queruntur octo.

¶ Primo, vtrum irasci, possit esse aliquando licitum?

¶ Secundo, vtrum ira sit peccatum?

¶ Tercio, vtrum sit peccatum mortale?

766 ¶ Quarto, vtrum sit grauissimum peccatorum?

Inf 9 si. ¶ Quinto, de speciebus iræ.

ar 9. co. ¶ Sexto, vtrum ira sit vitium capitale?

Et 3 dif. ¶ Septimo, quæ sint filiz eius.

1. q. 4. ar. ¶ Octauo, vtrum habeat vitium oppositum?

2. q. 2. co.

Et mal.

9. 12. a. 1

Et Ephe.

4. lect. 8.

co. 2. Et

Iob 17.

10. 2. pr.

* i Mat.

5. 30. 9.

† c. 4 pau

id anse

fn.

* 17. c. 6

† c. 30. in

fn.

* 1. 8. c. 6

† Eff gl.

Aug in

li 9. sup

Leuit 9.

70. circa

fi. 10. 4.

ARTIC. I.

Vtrum irasci sit licitum?

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd irasci non sit licitum. Hieronym. * enim exponitur in quibusdam codicibus additur, sine causa. Cæterum magis veris definita sententia est, & ira penitus tollitur. Ergo irasci nullo modo licitum est.

¶ 2 Præterea, secundum Dionys. 4. cap de diuino nom. f. malum animæ est sine ratione esse. Sed ira semper est sine ratione. Dicit enim Philosop. in 7. Ethic. quòd ira non perfecte audit rationem. Et Greg. dicit 5 Mor. f. quòd cum tranquillitatem mentis ira diuertat, dilaniatam quodammodo scissamque perturbat. Et Cassian. dicit in lib. de Institutis carnobus. Quilibet ex causa iracundiæ motus efferuens, excat oculum cordis. Ergo irasci semper est malum.

¶ 3 Præterea, ira est appetitus vindictæ, magis dicit super Leuit. 19. Non oderis fratrem tuum in corde tuo. Sed appetere ultionem non videtur esse licitum, sed hoc est Deo referuandum: secundum illud Deut. 32. Mea est ultio. Ergo videtur quòd irasci semper sit malum.

¶ 4 Præ-

¶ 4 Præ. Omne illud quod abducit nos à diuina similitudine, est malū. Sed irasci, semper abducit nos à diuina similitudine: quia Deus cum tranquillitate iudicat, vt habetur Sap. 12. Ergo irasci semper est malū.

SED contra est, quod Chrysoſt. dicit super Matth. ¶ Qui sine causa irascitur, reus erit: qui verò cum causa, non erit reus. Nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcuntur. Ergo irasci non semper est malum.

† Ho. 11.
in Matt.
inter pr.
et me. 2.

RESPONDEO dicendum, quòd ira proprie loquendo, est paſſio quadā appetitus ſenſitiui, à qua vis irascibilis denominatur, vt supra * habitum est, cum de paſſionibus ageretur. Est autem hoc conſiderandum, circa paſſiones animæ, quòd dupliciter poteſt in eis malum inueniri. Vno modo ex ipſa ſpecie paſſionis, quæ quidem conſideratur ſecundum obiectum paſſionis: ſicut inuidia ſecundum ſuam ſpeciem importat quoddam malum. Est enim triſtitia de bono aliorum, quòd ſecundum ſe rationi repugnat. Et ideo inuidia mox nominata, ſonat aliquid mali, vt Philoſ. dicit in 2. Ethic. * Hoc autem non competit iræ, quæ eſt appetitus vindictæ: poteſt enim vindicta & bene & male appeti. Alio modo inuenitur malum in aliqua paſſione ſecundum quantitatem ipſius, id eſt, ſecundum ſuperabundantiam, vel defectum ipſius. Et ſic poteſt malum in ira inueniri: quando ſcilicet aliquis irascitur plus vel minus præter rationem rectam. Si autem aliquis irascitur ſecundum rationem rectam, tunc irasci eſt laudabile.

1.2. q. 23

c. 6. 10. 5.

Ad primum ergo dicendum, quòd Stoici iram & omnes alias paſſiones nominabant affectus quosdā præter ordinem rationis exiſtentes. Et ſecundum hoc ponebant iram, & omnes alias paſſiones eſſe malas: vt supra dictum * eſt, cum de paſſionibus ageretur. Et ſic accipit iram Hieron. Loquitur enim de ira, quæ accipit iram contra proximum, quaſi malum eius intendens. Sed ſecundum Peripateticos, quorum ſententiam magis approbat Aug. in 9. * de ciuit. Dei, ira

1.2. q. 24
ar. 2.

c. 4. 10. 5.

Y 2 & aliz

& aliz passionēs animæ dicuntur motus appetitus sensitivi, siue sint moderatæ secundum rationem, siue non. Et secundum hoc ira non semper est mala.

Ad secundum dicendum, quod ira dupliciter se potest habere ad rationem. Vno quidem modo, antecedenter. Et sic trahit rationem à sua rectitudine; unde habet rationem mali. Alio modo, consequenter, prout scilicet appetitus sensitivus mouetur contra virtutem secundum ordinem rationis. Et hæc ira est bona, quæ dicitur ira per zelum. Vnde Greg. dicit in 5. Moral. * Curandum summopere est, ne ira, quæ vt instrumentum virtutis assumitur, menti dominetur: ne quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo numquam recedat. Hæc autem ira, etsi in ipsa executione actus iudicium rationis aliquantulum impediatur, non tamen rectitudinem rationis tollit. Vnde Gregor. ibidem * dicit, quod ira per zelum turbat rationis oculum, sed ira per vitium excæcat. Non est autem contra rationem virtutis, vt intermittatur deliberatio rationis in executione eius quod est à ratione deliberatum: quia etiam ars impeditur in suo actu, si dum debet agere, deliberaret de agendis.

6. 32. cir
med.

Ibid. par
tū à pr.

Ad tertium dicendum, quod appetere vindictam propter malum eius qui puniendus est, illicitum est. Sed appetere vindictam propter vitiorum correptionem, & bonum iustitiæ conseruandum, laudabile est. Et in hoc potest tendere appetitus sensitivus, in quantum mouetur à ratione. Et dum vindicta secundum ordinem iudicij fit, à Deo fit: cuius minister est potestas puniens, vt dicitur Rom. 13.

Ad quartum dicendum, quod Deo assimilari possumus, & debemus in appetitu boni. Sed in modo appetendi ei omnino assimilari non possumus: quia in Deo non est appetitus sensitivus, sicut in nobis: cuius motus debet rationi deseruire. Vnde Greg. dicit in 5. Moral. * quod tunc robustius ratio contra vitia cõsistit, cum ira subdita rationi famulatur.

Ibid. cir.
med.

A R.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod ira non sit peccatum. Peccando enim demeremur. Sed passionibus non demeremur, sicut nec vituperamur, ut dicitur in 2. Ethic. Ergo nulla passio est peccatum. Ira autem est passio, ut supra habitum est, cum de passionibus ageretur. Ergo ira non est peccatum.

¶ 2 Præterea, In omni peccato est conuersio ad aliquod bonum commutabile. Sed per iram non conuertitur aliquis ad aliquod bonum commutabile, sed in malum alicuius. Ergo ira non est peccatum.

¶ 3 Præterea, Nullus peccat in eo quod vitare non potest: ut August. * dicit. Sed iram homo vitare non potest: quia super illud Psal. 4. Irascimini & nolite peccare, dicit Gloss. quod motus iræ non est in potestate nostra. Philosophus etiam dicit in seprimo Ethicor. quod iratus cum tristitia operatur. Tristitia autem est contraria voluntati. Ergo ira non est peccatum.

¶ 4 Præterea, Peccatum est contra naturam, ut Damasc. * dicit in 2. lib. Sed irasci non est contra naturam hominis, cum sit actus naturalis potentie, que est irascibilis. Vnde & Hieron. † dicit in quadam epistola, quod irasci est hominis. Ergo irasci non est peccatum.

SED contra est, quod Apost. dicit ad Ephes. 4. Omnis indignatio, & ira tollatur a vobis.

RESPONDEO dicendum, quod ira, sicut dictum est *, proprie nominat quamdam passionem. Passio autem appetitus sensitui in tantum est bona, in quantum ratione regulatur. Si autem ordinem rationis excludat, est mala. Ordo autem rationis in ira potest attendi, quantum ad duo. Primo quidem, quantum ad appetibile in quod tendit, quod est vindicta. Vnde si aliquis appetat quod secundum ordinem rationis fiat vindicta, est laudabilis iræ appetitus, & vocatur iræ perzeium. Si autem aliquis appetat, quod fiat vindicta

2. dif. 36.
a. 2. ad 2
Et 3. d. f.
15. q. 2. a.
2. q. 2. co.
¶ mal.
¶ q. 12. a. 2
¶ Ephe.
4. lect. 1.
cor. 2.
* cap. 5.
† 1. 2. q.
46. ar. 1.
* li. 3. de
lib. arbi.
c. 19. t. 1.
† c. 6. cir.
med.
* c. 4. ¶
30.
† ad Sa-
linā, de
seruata
viduita-
te, in vl.
pag. ante
fin. t. 1.
* a. prec.
¶ 1. 2. q.
46. ar. 1.

dicta qualitercumque contra ordinem rationis: puta si appetat puniri eum qui non meruit, vel ultra quam meruit, vel etiam non secundum legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui est conferuatio iustitiæ, & correctio culpæ; erit appetitus iræ vitiosus, & nominatur ira per vitium. Alio modo attenditur ordo rationis circa iram, quantum ad modum irascendi: vt scilicet motus iræ non immoderate feruescat, nec interius, nec exterius. Quod quidem si præmittatur, non erit ira absque peccato, etiam si aliquis appetat iustam vindictam.

Ad primum ergo dicendum, quod quia passio potest esse regulata ratione, vel non regulata; ideo secundum passionem absolute consideratam non impeditur ratio meriti, vel demeriti, seu laudis, vel vituperarij. Secundum tamen quod est regulata ratione, potest habere rationem meritorij, & laudabilis. Et è contrario secundum quod non est regulata ratione, potest habere rationem demeriti, vel vituperabilis. Vnde de Philosophus * ibidem dicit, quod laudatur, vel vituperatur qui aliquantulum irascitur.

Ad secundum dicendum, quod iratus non appetit malum alterius propter se, sed propter vindictam, in quam conuertitur appetitus eius, sicut in quoddam commutabile bonum.

Ad tertium dicendum, quod homo est dominus suorum actuum per arbitrium rationis. Et ideo motus qui præueniunt iudicium rationis, non sunt in potestate hominis in generali, vt scilicet nullus eorum infurget: quamuis ratio possit quemlibet singulariter impedire ne infurget. Et secundum hoc dicitur, quod motus iræ non est in potestate hominis, ita scilicet quod nullus infurget. Quia tamen aliquantulum in potestate hominis potestate, non totaliter perdit rationem peccati, si sit inordinatus. Quod autem Philosophus * dicit, Iratum cum tristitia operari, non est sic intelligendum, quasi tristetur de eo quod irascitur, sed quia tristatur de iniuria quam æstimat sibi illatam: & ex hac

li. 2. c. 5.
à me. 1. 5

li 7. Eth.
c. 6. circ.
med. 1. 5.

hac tristitia mouetur ad appetendum vindictam .
Ad quartum dicendum, quòd irascibilis in homine
naturaliter subijcitur rationi . Et ideo actus eius in-
tantum est homini naturalis , in quantum est secun-
dum rationem . In quantum verò est præter ordinem
rationis, est contra hominis naturam .

ARTIC. III.

Virum omnis ira sit peccatum mortale ?

768

Ad tertium sic proceditur . Videtur , quòd omnis
ira sit peccatum mortale . Dicitur enim Job 5 .
Virum stultum interficit iracundia : & loquitur de in-
terfectione spiritali, a qua peccatum mortale deno-
minatur . Ergo omnis ira est peccatum mortale .

1. 2. q. 88.
2. 5. ad 1
Et mal.
q. 7. a. 4.
ad 1. 6.
q. 12. a. 3.
Et Gal. 5
lec. 5. co.
2. fin.

¶ 2 Præterea , Nihil meretur damnationem æter-
nam nisi peccatum mortale . Sed ira meretur damna-
tionem æternam . Dicit enim Dominus, Matth. 5 . Om-
nis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: vbi dicit
glo. quòd per illa tria quæ ibi tanguntur, scilicet iu-
diciu, consiliu, & gehenna, diuersæ mansiones in
æterna damnatione pro modo peccati signanter ex-
primuntur . Ergo ira est peccatum mortale .

Et Gal. 5
lec. 5. co.
2. fin.
Gl. or. ib.

¶ 3 Præterea, Quicquid contrariatur charitati, est
peccatum mortale . Sed ira de se contrariatur chari-
tati, vt patet per Hier. * super illud Matth. 5 . Qui ira-
scitur fratri suo, &c. vbi dicit, quòd hoc est contra
proximi dilectionem . Ergo ira est peccatum mortale .

* rom. 9.

SED contra est, quòd super illud Ps. 4. Irascimini
& nolite peccare : dicit gloss. * Venialis est ira
quæ non perducitur ad effectum .

Est Cas-
fiodori i
hoc loco
sup. illud
Qua dicit
is in cor
dibus ve-
stris, Ps.
4

RESPONDEO dicendum, quòd motus iræ potest
esse inordinatus, & peccatum dupliciter, sicut di-
ctum est . Vno modo, ex parte appetibilis, vt potest
cum aliquis appetit iniustam vindictam : & sic ex ge-
nere suo ira est peccatum mortale ; quia contraria-
tur charitati & iustitiæ . Potest tamen contingere
quòd talis appetitus sit peccatum veniale, propter im-
perfectiõem actus . Quæ quidẽ imperfectio attenditur
vel ex parte appetentis, puta cum motus iræ præuenit

4
a. 1. 1. 1. 1.

iudicium rationis. Vel etiam ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi nihil est reputandum: ita quod etiam si actu inferatur, non esset peccatum mortale; puta si aliquis parum trahat aliquem puerum per capillos, vel aliquid huiusmodi. Alio modo potest esse motus iræ inordinatus quantum ad modum irascendi: videlicet si nimis ardentem irascatur interius, vel si nimis exterius manifestet signa iræ. Et sic ira secundum se non habet ex suo genere rationem peccati mortalis: potest tamen contingere quod sit peccatum mortale, puta si ex vehementia iræ aliquis excidat à dilectione Dei, & proximi.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illa auctoritate non habetur quod omnis ira sit peccatum mortale, sed quod stulti per iracundiam spiritualiter occiduntur, in quantum scilicet non refrigando per rationem motum iræ, dilabuntur in aliqua peccata mortalia, puta in blasphemiam Dei, vel in iniuriam proximi.

Ad secundum dicendum, quod Dominus videtur illud dixit de ira, quasi superaddens ad illud verbum legis, Qui occiderit, reus erit iudicio. Unde loquitur ibi Dominus de motu iræ, in quo quis appetit proximi occisionem, aut quamcumque grauem lesionem: cui appetitui si consensus rationis superueniat, absque dubio erit peccatum mortale.

Ad tertium dicendum, quod in illo casu in quo ira contrariatur caritati, est peccatum mortale: sed hoc non semper accidit, ut ex dictis patet.

ARTIC. IV.

Utrum ira sit grauissimum peccatum?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod non sit grauissimum peccatum. Dicit enim Christus, quod nihil est turpius visu furentis, & nihil detestabilius seuro visus, & multo magis ira. Ergo ira est grauissimum peccatum.

¶ 2. Præterea, Quanto aliquid peccatum est magis nociuum, tanto videtur esse peius: quia sicut

In co. 2.

769

1. 2. q. 46

ar. 6. Et

mal. 9. 12

ar. 4.

* Ho. 29.

ad popu.

Antio.

30 5.

August. ꝑ dicit in Enchirid. Malum dicitur aliquid, ꝑc. 12 to. 3. quia nocet. Ira autem maxime nocet: quia aufert homini rationem, ꝑr quam est dominus suisipſius. Dicit enim Chryſoſt. ꝑ quod ira & infania nihil est mediũ. ꝑ kom 47 in 10. cir & demonium habente difficilius. Ergo ira est grauiſſimum peccatum. ca ꝑ 20. 3

¶ 3 Præterea, Interiores motus dijudicantur ſecundum exteriores effectus. Sed effectus iræ est homicidium, quod est grauiſſimum peccatum. Ergo ira est grauiſſimum peccatum.

SED contra est, quod ira comparatur ad odium, ſicut feſtuca ad trabem. Dicit enim Auguſt. in regula ꝑ, Ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca. Non ergo ira est grauiſſimum peccatum. In regul. 3. 10. 1.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum est ꝑ, inordinatio iræ ſecundum duo attenditur: ſcilicet ſecundum indebitum appetibile, & ſecundum indebitum modum iræſcendi. Quantum igitur ad appetibile, quod iratus appetit, videtur eſſe ira minimum peccatorum. Appetit enim ira malum ꝑenæ alicuius ſub ratione boni, quod est vindicta. Et ideo ex parte mali quod appetit, conuenit peccatum iræ cum illis peccatis, quæ appetunt malum proximi: puta cum inuidia & odio. Sed odium appetit abſolute malum alterius, in quantum huiusmodi. Inuidus autem appetit malum alterius ꝑpter appetitum propriæ gloriæ, sed iratus appetit malum alterius ſub ratione iuſtæ vindictæ. Ex quo patet: quod odium est grauius quàm inuidia, & inuidia quàm ira: quia ꝑius est appetere malũ ſub ratione mali, quàm ſub ratione boni. Et ꝑius est appetere malũ ſub ratione boni exterioris, quod est honor vel gloria, quàm ſub ratione rectitudinis iuſtitiæ. Sed ex parte boni, ſub cuius ratione iratus appetit malũ, conuenit ira cum peccato concupiſcentiæ, quod tendit in aliquod bonũ. Et quantum ad hoc etiam abſolute loquendo, peccatum iræ videtur eſſe minus quàm concupiſcentiæ: quanto melius eſt bo-

In regul. 3. 10. 1.

4. 2. et 3. huius 9.

bonum iustitiæ, quod appetit iratus, quam bonum delectabile vel vile, quod appetit concupiscens. Vnde Philosophus dicit in 7. Ethic. * quod incontinens concupiscentiæ est turpior quam incontinens ira. Sed quantum ad inordinationem, quæ est secundum modum irascendi, ira habet quandam excellentiam propter vehementiam, & velocitatem sui motus: secundum illud Prouerb. 27. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Vnde Gregorius dicit in 5. Moral. * Ira suæ stimulus accensuræ cor palpitat, corpus tremat, lingua se præpediat, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur noui. Ore quidem clamorem format, sed sensus quid loquitur ignorat.

Loco cit. in arg. Ad primum ergo dicendum, quod Chrysostr. * loquitur de turpitudine quantum ad gestus exteriores, qui proueniunt ex impetu iræ.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit secundum inordinatum motum iræ, qui prouenit ex eius impetu, ut dictum est *.

Ad tertium dicendum, quod homicidium non minus prouenit ex odio, vel inuidia, quam ex ira. Ira tamen leuior est, in quantum attendit rationem iustitiæ, ut dictum est *.

ARTIC. V.

Vtrum Philosophus conuenienter determinet species iracundia, dicens quod iracundorum quidam sunt acuti, quidam amari, & quidam difficiles?

770 **A**D quintum sic proceditur. Videtur, quod conuenienter determinentur species iracundia à Philosopho in quarto Ethicor. * ubi dicit quod iracundorum quidam sunt acuti, quidam amari, quidam difficiles siue graues. Quia secundum ipsum amari dicuntur, quorum ira difficile soluitur, & multo tempore manet. Sed hoc videtur pertinere ad circumstantiam temporis. Ergo videtur quod etiam

etiam secundum alias circumstantias possint accipi
alix species iræ.

¶ 2 Præterea, Difficiles siue graues dicit esse,
quorum ira non commutatur sine cruciatio vel puni-
tione. Sed hoc etiam pertinet ad insolubilitatem
iræ. Ergo videtur, quod idem sint difficiles & amari.

¶ 3 Præterea, Dominus Matth. 5. ponit tres gra-
dus iræ, cum dicit, Qui irascitur fratri suo: & qui
dixerit fratri suo, Racha: & qui dixerit fratri suo,
Facie. Qui quidem gradus ad prædictas species non
referuntur. Ergo videtur quod prædicta diuisio iræ
non sit conueniens.

SED contra est, quod Gregor. Nissenus dicit*, *lib. 4. de*
quod tres sunt irascibilitatis species: scilicet ira, quæ *uiribus*
vocalur fellea: & mania, quæ vocalur insania: & furor. *aiā c. 23.*

Quæ tria videntur esse eadem tribus præmissis. Nam
iram felleam dicit esse, quæ principium & motum
habet: quod Philosophus* attribuit acutis. Maniam *li. 4. ethi.*
verò dicit esse iram quæ permanet, & in vetusta *c. 5. to. 5.*
tem deuenit: quod Philosophus attribuit amaris.

¶ Furorem autem dicit esse iram quæ obseruat tem- *li. 4. ethi.*
pus in supplicium: quod Philosophus attribuit dif- *c. 5. to. 5.*
ficilibus. Et eandem etiam diuisionem ponit Dama-
scen. in 2. lib.* Ergo prædicta distinctio Philosophi *li. 2. orth.*
non est inconueniens. *fid. c. 16.*

RESPONDEO dicendum, quod prædicta
distinctio potest referri vel ad passionem iræ, vel
etiam ad ipsum peccatum iræ. Quomodo autem refe-
ratur ad passionem iræ, supra habitum est*, cum de *1. 2. q. 46*
passione iræ ageretur: & sic præcipuè videtur poni à *ar. 8.*
Gregorio Nisseno, & Damasceno †. Nunc autè oportet *Lo: is cit.*
accipere distinctionem harum specierum, secundum *in argu.*
quod pertinent ad peccatum iræ, prout ponitur à Phi-
losopho. Potest autè inordinatio iræ ex duobus atten-
di. Primò quidem, ex ipsa iræ origine. Et hoc perti-
net ad acutos, qui nimis cito irascuntur, & ex qualibet
leui causa. Alio modo, ex ipsa iræ duratione: eo scili-
cet quod ira nimis perseuerat. Quod quidè potest esse
dupli-

dupliciter. Vno modo, quia causa iræ, scilicet iniuria illata, nimis manet in memoria hominis. Vnde et hoc homo diutinam tristitiam concipit: & ideo sunt sibi ipsis graues & amari. Alio modo contingit ex parte ipsius vindictæ, quam aliquis obstinato appetito querit. Et hoc pertinet ad difficiles siue graues, qui non dimitunt iram quousque puniant.

Ad primum ergo dicendum, quod in speciebus predictis non principaliter consideratur tempus, scilicet facilitas hominis ad iram, vel firmitas in ira.

Ad secundum dicendum, quod vtrique, scilicet amari & difficiles, habent iram diurnam: sed propter aliam causam. Nam amari habent iram permanentem propter permanentiam tristitiæ, quam inter viscera tenent clausam. Et quia non prorumpunt ad exteriora iracundiæ signa, non possunt persuaderi ab alijs: nec ex seipsis recedunt ab ira, nisi prout diurnitas temporis aboletur tristitia, & sic deficit ira. Sed in difficultibus est ira diurna propter vehementem desiderium vindictæ: & ideo tempore non digeritur, sed per solam punitionem quiescit.

Ad tertium dicendum, quod gradus iræ, quos Dominus ponit, non pertinent ad diuersas iræ species: sed accipiuntur secundum processum humani actus, in quibus primo aliquid in corde concipitur. Et quantum ad hoc dicit, Qui irascitur fratri suo. Secundum autem est, cum per aliqua signa exteriora manifestatur exterius, etiam antequam prorumpat in effectum. Et quantum ad hoc dicit, Qui dixerit fratri suo, Becha: quod est interiectio irascentis. Tertius gradus est, quando peccatum interius conceptum ad effectum perducitur. Est autem effectus iræ, nocentium alterius sub ratione vindictæ. Minimum autem nocentorum est quod fit solo verbo. Et ideo quantum ad hoc dicit, Qui dixerit fratri suo, Parue. Et sic patet, quod secundum addit supra primum, & tertium supra vtrumque. Vnde si primum est peccatum mortale in casu in quo Dominus loquitur, sicut dictum est:

est * multo magis alia . Et ideo singulis eorum po-
nuntur correspondentia aliqua pertinentia ad con-
demnationem . Sed in primo ponitur iudicium quod
minus est : quia ut Augustinus dicit * , in iudicio ad-
huc defensionis locus datur . In secundo verò ponit
consilium, in quo iudices inter se conferunt quo sup-
plicio damnari oporteat . In tertio ponit gehennam,
ignis, quæ est certa damnatio .

a 3 ad 2
lib. 1. de
ser. Dom.
in mōte,
cap. 19. d
me. 10. 4.

ARTIC. V I.

Virum ira debeat poni inter vitia capitalia ? 771

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod ira non
debeat poni inter vitia capitalia. Ira enim ex
tristitia nascitur. Sed tristitia est vitium capitale,
quod dicitur acedia. Ergo ira non debet poni vi-
tium capitale.

Sup. q. 34
art. 5. Et
mal. q. 8.
a. 1. cont.
cor. 3

¶ 2 Preterea, Olius est grauius peccatum quam
ira. Ergo magis debet poni vitium capitale quam ira.

ad 21. &
22. & q.
12. a. 5.

¶ 3 Preterea, Super illud Prouerb. 29. Vir ira-
cundus prouocat rixas : dicit gloss. * Janua est om-
nium vitiorum iracundia, qua clausa, virtutibus in-
trinssecus dabitur quies : aperta autem, ad omne fa-
cinus ardebitur animus. Nullum autem vitium capi-
tale est principium omnium peccatorum, sed quo-
rondam determinatè. Ergo ira non debet poni inter
vitia capitalia.

gl. or. ib

SED contra est, quod Greg. 31. Moralium *, ponit
iram inter vitia capitalia.

li. 31. c. 31

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex præ-
missis patet *, vitium capitale dicitur ex quo multa
vitia oriuntur. Habet autem hoc ira, quod ex ea
multa vitia oriri possunt, duplici ratione. Primum, ex
parce sui obiecti : quod multum habet de ratione ap-
petibilitatis, in quantum scilicet vindicta appetitur
sub ratione iusti, vel honesti : quia sub dignitate al-
licis, ut supra habitum est *. Alio modo, ex suo im-
petu, quo mentem præcipitat ad inordinata qua-
cumque agenda. Vnde manifestum est, quod ira est
vitium capitale.

1. 2. q. 84.
a. 3. & 4.

Art. 4

Ad

Ad primum ergo dicendum, quòd illa tristitia ex qua oritur ira, ut plurimum, non est acediz vicium, sed passio tristitiæ, quæ consequitur ex iniuria illata.

1.2. q. 84.
#3 et 4.

Ad secundum dicendum, quòd sicut ex supra dictis patet *, ad rationem vicij capitalis pertinet, quòd habeat finem multum appetibilem, ut sic propter appetitum eius multa peccata committantur. Ira autem quæ appetit malum sub ratione boni, habet finem magis appetibilem quàm odium, quòd appetit malum sub ratione mali. Et ideo magis est vicium capitale quàm odium.

Ad tertium dicendum, quòd ira dicitur esse inua vitiolorum per accidens, scilicet remouendo prohibens, id est impediendo iudicium rationis, per quòd homo retrahitur à malis. Directè autem & per se est causa aliquarum specialium peccatorum, quæ dicuntur filia eius.

ARTIC. VII.

Vtrum conuenienter assignentur sex filia iræ, scilicet rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, & blasphemia?

772
Sup. q. 37
2. ad 1.
q. 9. 4. 1.
ar. 2. Et
ma. q. 12.
ar. 5. cor.
in 3. reg.
rom. 1.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter assignentur sex filia iræ, quæ sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, blasphemia. Blasphemia enim ponitur ab Isidoro filia superbiæ. Non ergo debet poni filia iræ.

¶ 2. Præterea, Odium nascitur ex ira, ut Augustinus dicit * in regula. Ergo deberet numerari inter filias iræ.

¶ 3. Præterea, Tumor mentis videtur idem esse quòd superbia. Superbia autem non est filia vitij, sed mater omnium vitiolorum, ut Gregorius dicit ¶ 31. Moral. Ergo tumor mentis non debet numerari inter filias iræ.

† c. 38.
* *ibid.*

SE D contra est, quòd Greg. 31 Moral. * assignat has filias iræ.

R. E.

RESPONDEO dicendum, quod ira potest tripli-
 citer considerari. Vno modo, secundum quod est in
 corde: & sic ex ira nascuntur duo vitia. Vnum qui-
 dem, ex parte eius contra quem homo irascitur, quem
 reputat indignum, vt sibi tale quid fecerit. Et sic po-
 nitur indignatio. Aliud autem vitium est ex parte
 sui ipsius, in quantum scilicet excogitat diuersas vias
 vindictæ, & talibus cogitationibus animum suum
 replet, secundum illud Iob. 15. Numquid sapiens
 implebit ardore stomachum suum? Et sic ponitur
 tumor mentis. Alio modo consideratur, ira secun-
 dum quod est in ore. Et sic ex ira duplex inordina-
 tio procedit. Vna quidem, secundum hoc quod ho-
 mo in modo loquendi iram suam demonstrat: sicut
 dicitur est * de eo, qui dicit fratri suo, racha. Et
 sic ponitur clamor, per quem intelligitur inordinata
 & confusa locutio. Alia etiam est inordinatio, se-
 cundum quod aliquis prorumpit in verba iniuriosa:
 quæ quidem si sint contra Deum, erit blasphemia; si
 autem contra proximum, contumelia. Tertio modo
 consideratur ira, secundum quod procedit vsque ad
 factum. Et sic ex ira oriuntur rixæ, per quas intelli-
 guntur omnia nocumenta quæ factio proximis inferuntur
 ex ira.

a. 5. ad 3

Ad primum ergo dicendum, quod blasphemia in
 quam aliquis prorumpit deliberata mente, procedit
 ex superbia hominis contra Deum se erigentis: quia
 vt dicitur Eccles. 10. Initium superbiæ hominis apo-
 statæ a Deo, id est recedere à veneratione eius, est
 prima superbiæ pars. Et ex hoc oritur blasphemia.
 Sed blasphemia, in quam aliquis prorumpit ex com-
 motione animi, procedit ex ira.

Ad secundum dicendum, quod odium etsi aliquan-
 do nascatur ex ira, tamen habet aliquam priorem
 causam, ex qua directius oritur, scilicet tristitiam;
 sicut è contrario amor nascitur ex * delectatio-
 ne. Ex tristitia autem illata quandoque in iram, &
 quandoque in odium aliquis mouetur. Vnde
 con-

* ad dile-
 ctione

conuenientius fuit, quòd odium poneretur oriri ex acedia quàm ex ira.

Ad tertium dicendum, quòd tumor mentis non accipitur hic pro superbia, sed pro quodam conatu, siue audacia hominis intentantis vindictam. Audacia autem est vitium fortitudini oppositum.

ARTIC. VIII.

Vtrum sit aliquod vitium oppositum iracundia, proueniens ex defectu ira?

773

AD octauum sic proceditur. Videtur, quòd non sit aliquod vitium oppositum iracundia, proueniens ex defectu ira. Nihil enim est vitiosum, per quod homo Deo assimilatur. Sed per hoc quòd homo omnino est sine ira, assimilatur Deo, qui cum tranquillitate iudicat. Ergo non videtur quòd sit vitiosum omnino ira carere.

¶ 2 Præterea, Defectus eius quòd ad nihil est vitiole, non est vitiosus. Sed motus iræ ad nihil est vitiosus; ut probat Seneca in lib. quem fecit de ira. Ergo videtur quòd defectus iræ non sit vitiosus.

¶ 3 Præterea, Malum hominis, secundum Dion. est præter rationem esse. Sed subtractio omni motu iræ, adhuc remanet integrum iudicium rationis. Ergo nullus defectus iræ vitium causat.

SED contra est, quòd Chrysostr. dicit super Mat. Qui cum causa non irascitur, peccat. Patientia enim irrationabilis vitia seminat; negligentiam nutrit; & non solum malos, sed etiam bonos inuitat ad malum.

RESPONDEO dicendum, quòd ira dupliciter potest intelligi. Vno modo, simplex motus voluntatis, quo aliquis non ex passione, sed ex iudicio rationis poenam infligit. Et sic defectus iræ absque dubio est peccatum. Et hoc modo ira accipitur in verbis Chrysostr. qui dicit ibidem, Iracundia quæ cum causa est, non iracundia est, sed iudicium. Iracundia enim proprie intelligitur commotio passionis. Qui autem cum causa irascitur, ira illius iam non est vitium.

li. 1. c. 12.
* c. 4. de
diu. nom.
par. 4. nò
remotè
ante fi.
* ho. 11.
in Mat.
in opere
imperf. i.
ter prin.
o med.
tom. 2.
ho. 11 in
Mat in
opere im
perf. in
ter prin.
o med.
tom. 2.

est ex passione: ideo iudicare dicitur, non irasci. Alio modo accipitur ira pro motu appetitus sensitivi, qui est cum passione & transmutatione corporali. Et hic quidem motus ex necessitate consequitur in homine ad simplicem motum voluntatis: quia naturaliter appetitus inferior sequitur motum appetitus superioris, nisi aliquid repugnet. Et ideo non potest totaliter deficere motus iræ in appetitu sensitivo, nisi per subtractionem, vel debilitatem voluntarij motus. Et ideo ex consequenti etiam defectus passionis iræ vitiosus est, sicut & defectus voluntarij motus ad puniendum secundum iudicium rationis.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui totaliter non irascitur cum debet irasci, imitatur quidem Deum quantum ad carentiam passionis, non autem quantum ad hoc quod Deus ex iudicio punit.

Ad secundum dicendum, quod passio iræ utilis est, sicut & omnes alij motus appetitus sensitivi, ad hoc quod homo promptius exequatur id quod ratio dicit: alioquin frustra esset in homine appetitus sensitivus, cum tamen natura nihil faciat frustra.

Ad tertium dicendum, quod in eo qui ordinatè agit, iudicium rationis non solum est causa simplicis motus voluntatis, sed etiam passionis appetitus sensitivi, ut dictum est*. Et ideo sicut remotio effectus est signum remotionis causæ, ita etiam remotio iræ est signum remotionis iudicij rationis. In corp. art.

QVÆST. CLIX.

De Crudelitate, in duos articulos divisa.

Hinc considerandum est de crudelitate.

¶ Et circa hoc quaeruntur duo.

¶ Primo, virum crudelitas opponatur clementiæ?

¶ Secundo, de comparatione eius ad severitatem vel feritatem.